

**Леонід Позен – основоположник
української станкової жанрової скульптури**

*ЛЕОНІД ВОЛОДИМИРОВИЧ ПОЗЕН- український скульптор-передвижник,
дійсний член Імператорської академії мистецтв
(1849-1921)*

Народився у селі
Оболоні
Хорольського
повіту (тепер
Семенівського
району)
Полтавської
області, де був
батьківський
маєток Позенів.
Закінчив Першу
полтавську
гімназію .

*Портрет Леоніда Позена роботи
Миколи Ярошенка (1885р.)*

Леонід не мав художньої освіти, хоча з самого дитинства йому дуже подобались глиняні іграшки. Він ліпив їх копії з ржаного хліба, також любляв малювати, однак юнак не планував займатись цим серйозно. 1867 року, успішно склавши вступні іспити, вступив у Харківський університет, а через рік перевівся на юридичний факультет Петербурзького університету. Закінчив його 1872 року і став працювати помічником присяжного повіреного.

Крестовоздвиженский монастырь

Свої художні заняття Л. В. Позен відновив після приїзду до Полтави у 1876 році. Спочатку він копіював гіпсові фігури різних діячів, використовуючи в якості зразків для копіювання твори сучасних йому скульпторів: М. І. Ліберіха, Є. А. Лансере, П.-Ж.Мена. Потім став ліпити з натури невеликі портрети друзів і близьких, пробував робити і складні композиції. Так, наприклад, в 1877 році він виліпив із воску скульптурну групу «Візник».

Полтава. Круглая площадь

Леонід Позен виконав численні скульптурні групи і статуєтки на теми з життя та історії українського народу («Кобзар», 1883 р.; «Переселенці», 1884 р.; «Жебрак», 1886 р.; «Запорожець у розвідці», 1887 р.; «Скіф», 1889 р.; «Оранка на Україні», 1897 р. та інші). Створив погруддя Г. Г. Мясоєдова (1890 р.), Ф. Г. Стравинського (1897 р.), М. О. Ярошенка (1898 р., 1899 р.)

І. Рєпін. “ В. Беклемешев, М. Боткін, Л. Позен на засіданні в Академії художників ” (1896р.)

У 1882 році, за порадою Г. Мясоєдова, Леонід Позен представив свою скульптурну групу «На волах» на 10-й виставці Товариства пересувних художніх виставок (ТПХВ). Робота початківця скульптора мала величезний успіх. Через кілька днів після закриття виставки власник фабрики художнього литва К. Ф. Верфель купив скульптурну групу «На волах» для відливу її у бронзі. Згодом він багато років систематично купував твори Л. В. Позена, відливав їх і влаштовував виставки не тільки в Росії, але і за кордоном. На черговій, 11-й, пересувній виставці успіх Позену принесли раніше виконані роботи «Шинкар», «Лірник», «Черкаський віл», «Лоша», «Кобчик». Л. В. Позен був постійним учасником виставок Товариства аж до 1918 року, беручи участь майже в кожній виставці і продемонструвавши понад 50 робіт.

Передвижники

Передвижники (повна назва: Товариство пересувних художніх виставок — творче ідеологічне об'єднання художників Російської імперії, в тому числі і українських, що було створено й активно діяло в останній третині XIX століття.

Передвижництво несло велику просвітницьку роль, мало велику кількість послідовників і в цілому здійснило значний вплив на розвиток мистецтва Росії та України.

«Скіф», 1889 р. Російський музей.

Скульптурна композиція «Запорожець розвідці» (1887р.)

Кобци
к

Лірник

Ваза кришталева овальна прикрашена срібною арматурою з фігурами українських селянки і селянина по композиції Л.В. Позена «Переселенці» 1884 Клейма: Московського пробірного управління після 1908 року. Криштал, срібло. Розмір 54,5 x23 см. Дуже рідкісна, прекрасного збереження. Високий художній рівень виконання композиції, рідкісна майстерність литтєвої роботи і гравіювання, непересічність сюжету.

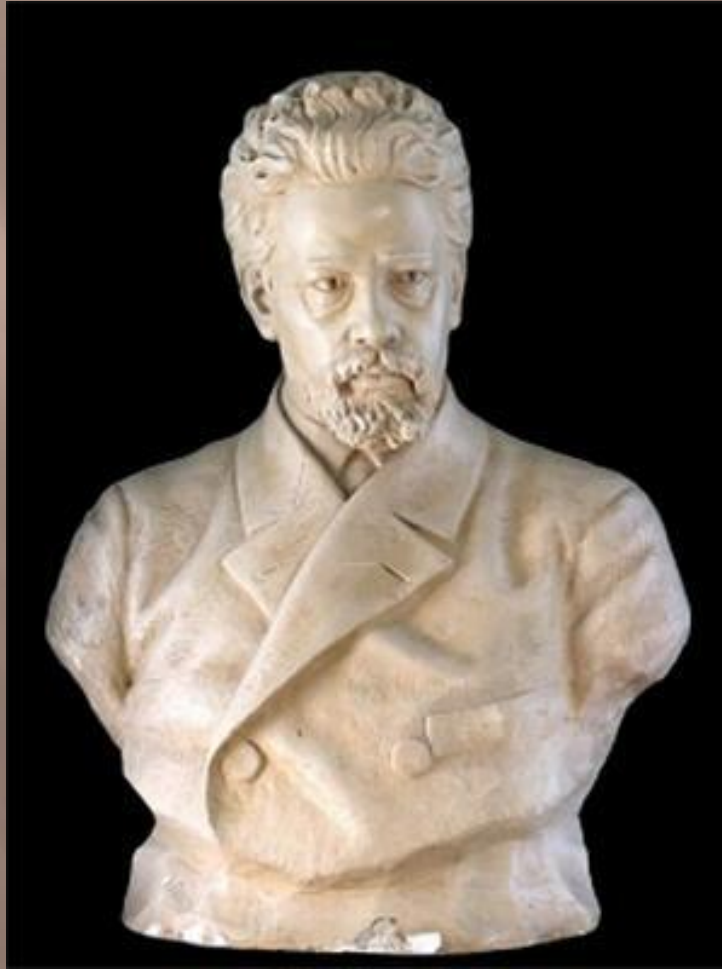

*Скульптура « Жебрак»
(1886-1887)*

У Третьяковській галереї представлена невелика скульптура « Жебрак» (1886-1887) , автором якої є Леонід Володимирович Позен (1849-1926) . Вона зображує старого, судячи по костюму (сіряк , постоли) колишнього селянина , що збирає милостиню. Цей твір - типовий зразок жанрової скульптури свого часу. Художник не задавався ніякими особливо великими цілями. Він просто хотів відтворити один з характерних типів , викликати до нього суспільний інтерес і співчуття. Скромності сюжету відповідають і малі розміри скульптури і матеріал , в якому вона була виконана художником (обпалена глина.) . Просто і правдиво , виявляючи велику спостережливість , розповідає художник про старого, що стоїть з простягнутою рукою. У руці він тримає шапку , в яку збирає подаяння , а голову , щоб не мерзли , пов'язав хусткою.

*Однією з яскравих робіт художника став
бюст його друга, полтавського художника,
Миколи Ярошенка.*

Важко переживав Позен в 1898 р. смерть художника Ярошенка. Користуючись автопортретами художника, фотографіями і своєю пам'яттю, Позен створив три портрети Ярошенка. У 1912 бюст його роботи був встановлений на могилі Ярошенка в Кисловодську.

Пам'ятник І.Котляревському в Полтаві

Видання „На лаву пам'яті І.Котляревського“.

Скульптор: С. В. Кузнецов, Київ.

Пам'ятникъ Котляревському
въ Полтаві.

Більше шести років працював Позен над пам'ятником, удосконалюючи і поліпшуючи початковий проект. У погрудді Котляревського він чітко передав риси письменника. Але великим досягненням були горельєфи, на яких скульптор відтворив образи героїв "Енеїди", "Наталки Полтавки", "Москаля-чарівника", показав їхню національну своєрідність і глибоку народну сутність.

Наталка, Возный и Выборный.

Горельефъ зъ пам'ятника Котляревському въ Полтаві
академика Лозена.

Під час відкриття пам'ятника І.Котляревському в Полтаві 1903рік

Урочистості з нагоди відкриття монумента Котляревському розпочалися з панахиди на могилі письменника. Натовп, як свідчать очевидці, був величезний, а порядок забезпечували поліція та кінні козаки. Потім хода рушила до пам'ятника, який був у білій запоні. Там, на Протопопівському бульварі, Полтавський митрополит Іларіон відслужив молебень, після чого віце-губернатор Сергій Фонвізін зняв покривало та почалося покладання вінків і квітів. На старих фотографіях видно людей на дахах і балконах», – так Євгенія Стороха описує атмосферу тодішнього ажіотажу в Полтаві.

Пам'ятник М.Гоголю в Полтаві

Після відкриття пам'ятника Котляревському Позен став популярним скульптором. На початку вересня 1903 року йому запропонували роботу над іншим пам'ятником — М.Гоголю, що був виконаний 1915 року. Події громадянської війни перешкодили його спорудженню, і лише в середині 20-х років пам'ятник було встановлено на початку Гоголівського бульвару в Полтаві.

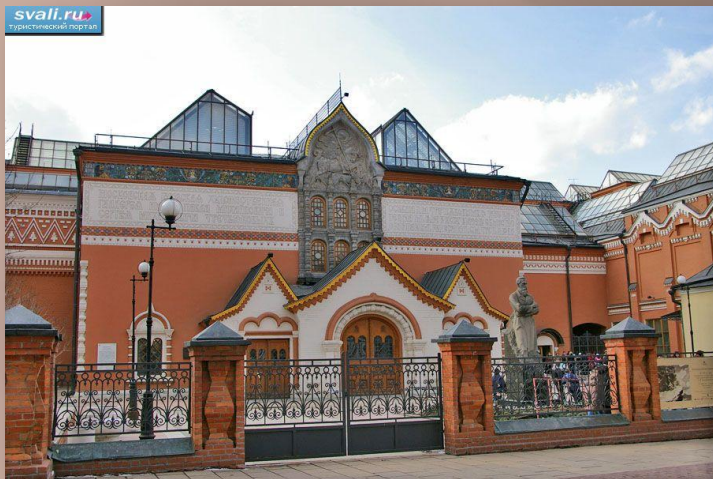

*Пам'ятник Миколі Гоголю в
Полтаві*

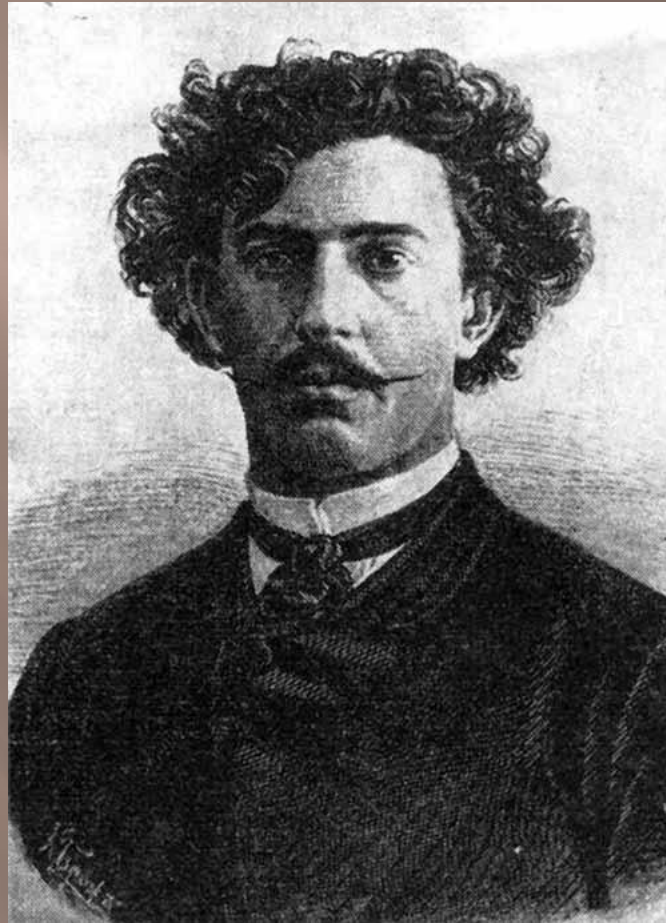

Твори Леоніда Позена зберігаються в багатьох музейних зібраннях, в тому числі в Державній Третьяковській галереї, Державному Російському музеї, Київському музеї російського мистецтва, Полтавському художньому музеї та інших.

Михаил Осипович Микешин

- ▣ російський та український художник і скульптор білоруського походження, автор ряду видатних пам'яток у великих містах Російської імперії
▣ (1835-1896)

Портрет роботи Іллі Рєпіна, 1888

Народився 9 (21) лютого 1835 в селі Максимково Смоленської губернії поблизу Рославля.

Навчався в Смоленську у місцевого іконописця.

У 1852 вступив до Академії мистецтв, де навчався по класу батального живопису під керівництвом Б. П. Віллевальде. У 1858 з відзнакою закінчив Академію, отримавши велику золоту медаль за картину «В'їзд Тіллі в Магдебург». Проявилось в роки навчання романтична трактування патріотичних тим принесла йому увагу царської сім'ї та Микешин був запрошений навчати малювання Великих княжен. Попри те, що Микешин був, перш за все, баталістом, представлений ним проект пам'ятника тисячоліття Росії в Новгороді переміг на конкурсі (1859) і був прийнятий до виконання. Для того, щоб керувати виконанням проекту, Микешин вивчав скульптурну техніку у І. М. Шредера.

Пам'ятник Тисячоліття Росії у Великому Новгороді

Пам'ятник Тисячоліття Росії у Великому Новгороді - одна з найвідоміших робіт Михайла Микешина. Монумент оповідає не про одну подію, що сталася на російській землі, а про цілі тисячоліття. Більше того, ця унікальна робота присвячена цілому народові - православним святым, государям і великим князям, видатним особистостям - письменникам, художникам, військовим та іншим людям, котрі прославили Росію. Композиція пам'ятника складається з трьох ярусів і символізує тріаду «Православ'я, Самодержавство, Народність». Пам'ятник був зведений у Великому Новгороді в 1862 році на честь тисячолітнього ювілею легендарного покликання варягів на Русь. У створенні пам'ятника також брали участь Іван Шредер і Віктор Гартман.

Нижній ярус
Фриз ділиться на чотири розділи:

«Просвітителі»

31 фігура, починається з південно-західного боку під фігурою
великого князя Володимира Святославича

«Державні діячі»

(26 фігур), на східній стороні пам'ятника

«Військові діячі та герої»

(36 фігур), з північно-східної сторони
пам'ятника

“Письменники та художники”

(16)фігур

У результаті Микешин отримав безліч подібних замовлень. Створені за його проектами пам'ятники Кузьмі Мініну в Нижньому Новгороді, адміралу Грейгу в Миколаєві і Олександрю II в Ростові-на-Дону стали ілюстрацією офіційної формули «самодержавство-православ'я-народність». Пам'ятник Катерині II у Санкт-Петербурзі (1873)

Пам'ятник Катерині II в Санкт-Петербурзі

Пам'ятник Катерині II в Санкт-Петербурзі - ще одна відома робота Михайла Микешина. Пам'ятник був встановлений в 1873 році в центрі скверу на Олександрійській площі в Санкт-Петербурзі. Монумент був споруджений до 100-річчя сходження на престол Катерини II. Робота Микешина являє собою майстерно виконану з бронзи постать Катерини II, яка тримає в руках скіпетр і лавровий вінок. На її плечах можна помітити красиво спадаючу імператорську мантию, а біля ніг імператриці лежить корона Російської імперії. Микешин зобразив Катерину з королівською поставою і деякої владністю в її образі, але без будь-якої суворості, з легкою посмішкою на обличчі. На грудях у імператриці видно орден святого Андрія Первозванного. Навколо самого п'єдесталу розташовані дев'ять фігур знаменитих діячів, які виявили себе

Пам'ятник Богдану Хмельницькому

Пам'ятник Богдану Хмельницькому У КИЄВІ
Пам'ятник українському історичному та політичному діячу, гетьману Богдану Хмельницькому, автором якого є Михайло Микешин, є одним з головних символів Києва. Пам'ятник був урочисто відкритий влітку 1888 на Софійській площі в Києві. Відкриття цього монумента було намічено спеціально у святкування 900-річчя Хрещення Русі. У своїй роботі, присвяченій Хмельницькому, Микешин зобразив цю людину сидячим на змиленому коні. Хмельницький як би приборкує коня і одночасно з цим сміливим рухом піднімає руку з булавою, вказуючи їй у бік ворога.

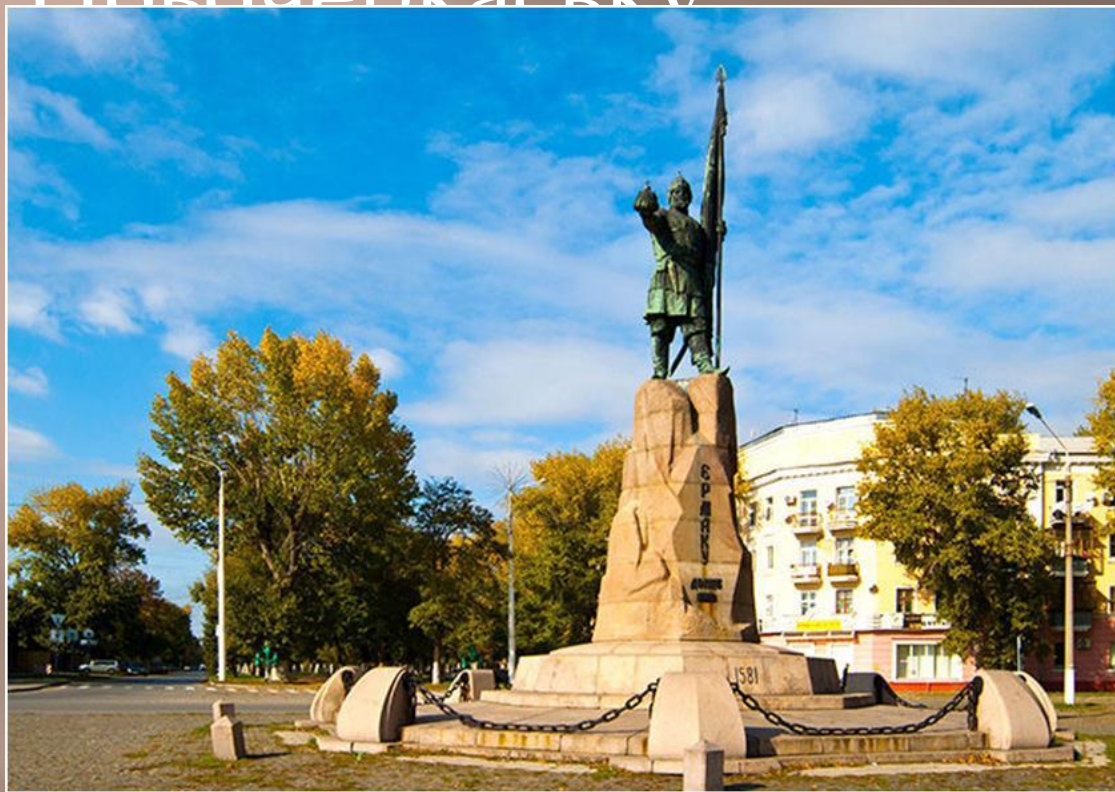
ПАМ'ЯТНИК М. Ю. Лермонтова в САНКТ-ПЕТЕРБУРЗІ

Ще однією видатною роботою Михайла Микешина можна назвати пам'ятник легендарному російському поетові М. Ю. Лермонтова. Цей пам'ятник став важкою роботою для скульптора, так як на той момент багато недоброзичливці звинувачували Микешина в непрофесіоналізмі, до того ж, безліч деталей пам'ятника викликали суперечки - наприклад, одяг Лермонтова або камінь для постаменту. Сам пам'ятник вирішено було встановити перед головним фасадом училища на Ново-Петергофском проспекті, відкриття пам'ятника відбулося в 1916 році до 75-річчя з дня смерті. Пам'ятник являє собою бронзову скульптуру Лермонтова, яка встановлена на гранітному п'єдесталі. На лицьовій стороні постаменту можна помітити зображені військові обладунки, оточені вінком слави. На тильній стороні перераховані найвідоміші твори М. Ю. Лермонтова. Поет зображений сидячим, з шинеллю на плечі і книгою в правій руці. Його обличчя виглядає замисленим і спокійним, ніби поет підбирає риму для віршованих рядків.

ПАМ'ЯТНИК Єрмака в Новочеркаську

ПАМ'ЯТНИК Єрмака в Новочеркаську
Пам'ятник Єрмаку в Новочеркаську - один з видатних творів Михайла Микешина, присвячене козачому отаману і завойовнику Сибіру - Єрмаку Тимофійовичу. Пам'ятник був відкритий 6 травня 1904, його відкриття супроводжувалося урочистою ходою з регаліями і бойовими прапорами. Скульптура донського отамана встановлена на гранітній брилі. Єрмак велично стискає в лівій руці похідне прапор, а в правій тримає корону, виступаючи символом завойованої Сибіру, яку отаман підніс Російській держави.

Петро Василь Війтович / Вітович

10.06.1862, Перемишль – 1938 (1936 ?), Львів) – один із найвідоміших та найпродуктивніших львівських скульпторів 1890–1920-х рр.

Він походив з бідної греко-католицької родини. З дитинства виявляв схильність до різьблення. З юних років навчався у місцевого сницаря в Перемишлі, де різьбив рами до картин. У 1882 р. потрапив до майстерні Леонарда Марконі (*Leonard Marconi*) у Львові, в якого почав засвоювати науку різьблення в мармурі. Саме Марконі допоміг молодому скульптору виїхати до Відня, де на стипендію князя Єжи Чарторийського (*Jerzy Czartoryski*) у 1883–1890 рр. він навчався у Віденській академії мистецтв у Едмунда фон Гельмера (*Edmund von Hellmer*), Карла Кундманна (*Carl Kundmann*) та Каспара Клеменса Цумбуша (*Kaspar Clemens von Zumbusch*). Останній вважав пізніше Війтовича своїм найкращим учнем. Як винагороду за перше місце в академічному конкурсі за роботу “Викрадення сабіянки”, 1890 р. Петро Війтович отримав державну стипендію на дворічне навчання у Римі. Після повернення з Риму деякий час працював у Відні разом зі своїми віденськими вчителями Цумбушем та Гельмером при створенні пам'ятників, у 1893–1894 рр. – в Будапешті, а в 1894 р. оселився у Львові. Тут працював переважно в галузі монументально-декоративної скульптури. Характерною рисою його скульптури були органічний зв'язок із будовою і функцією споруди. Автор великої кількості скульптурних робіт, особливо у Львові, де минула більша частина його життя.

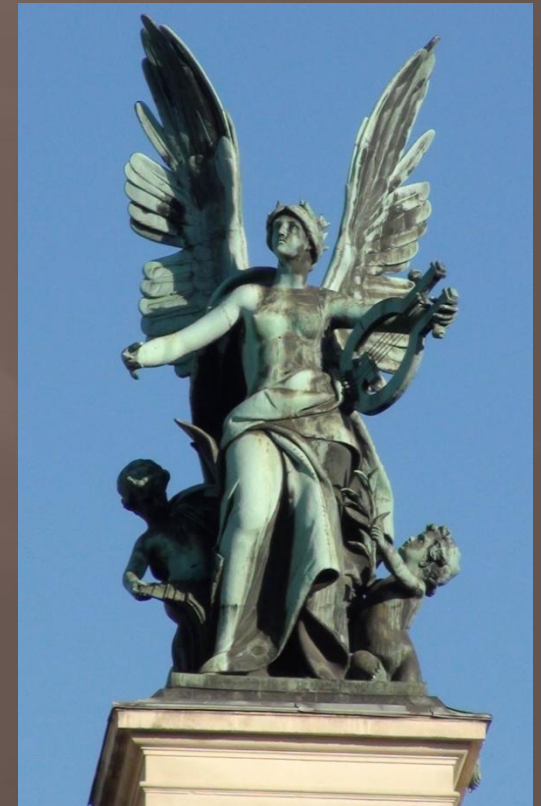
Про стилістику творів Війтовича львівський дослідник Юрій Бірюльов пише: “Львівське мистецьке середовище поповнилося досвідченим скульптором з ґрунтовними поглядами на мистецтво і з повністю сформованою технікою виконання. Стиль Війтовича відтоді практично не мінявся впродовж декількох десятиліть. Типове для нього поєднання барокового динамізму і театралізації з натуралістичною відточеністю форм, викликають асоціації з творами Джанлоренцо Берніні. Старанність у відтворенні анатомічних деталей, рафіноване академічне моделювання та тенденція до експресії в скульптурі мали, звісно, віденський родовід. На львівський ґрунт Війтович переніс стиль «епохи Ганса Макарта», що був характерний для всіх відомих скульпторів Відня 1880–1890-х рр. Поєднував він неокласицизм та натуралізм з необароко, що, у випадку Війтовича, доповнювалося емоційною інтерпретацією фігур”.

У Львові найбільш великими роботами Війтовича були: низка скульптурних фігур та композицій для Великого міського театру у Львові (тепер – Театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької), скульптурні композиції для головного залізничного вокзалу, скульптурно-декоративне оздоблення костелу св. Ельжбети (тепер – греко-католицька церква св. Єлизавети-Ольги) тощо. З них у повністю збереженому вигляді до нас дійшли скульптури, що були виконані для Великого міського театру. М'який та рафінований академізм, зображення анатомічно досконалого, сповненого романтичної грації жіночого тіла в творах Петра Війтовича – яскравий зразок віденського академічного напрямку у львівській скульптурі кін. ХІХ ст.

Театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької

Скульптурні композиції для ГОЛОВНОГО залізничного вокзалу

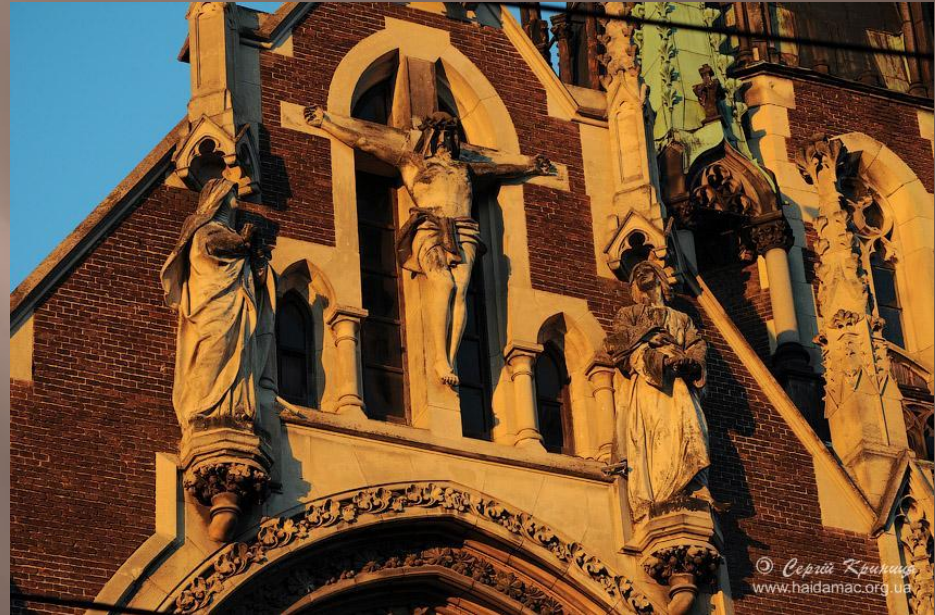
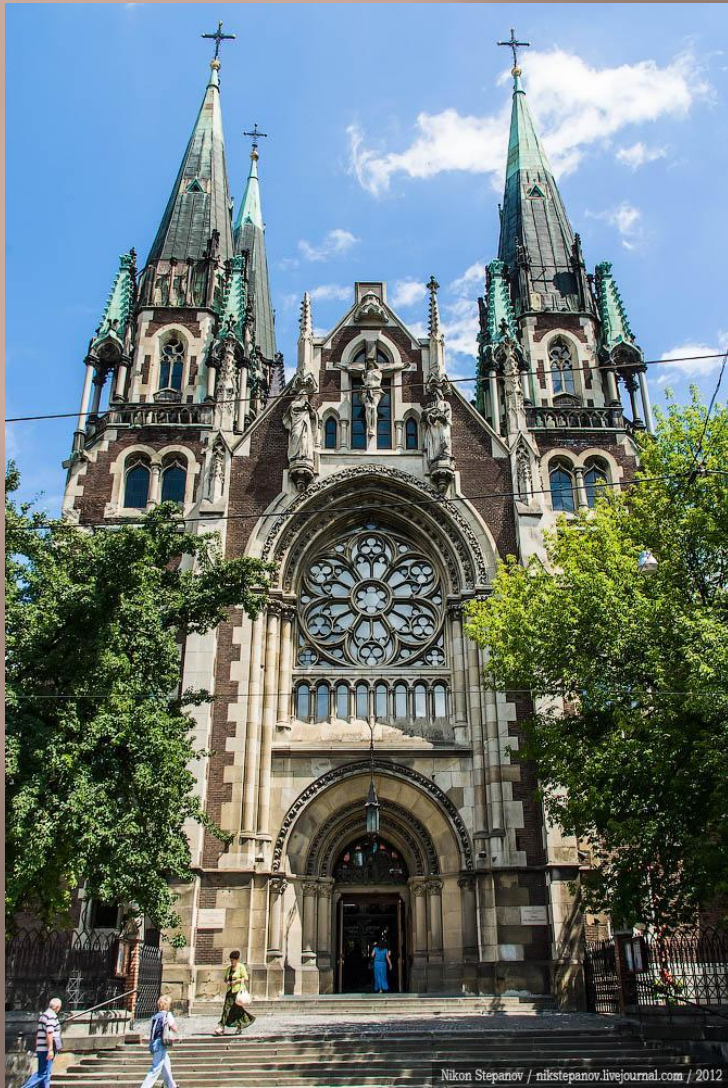
1902–1923 рр. – Головний залізничний вокзал у Львові (арх. Владислав Садловський (*Władysław Sadłowski*)):

- алегоричні фігури “Залізниці”, “Торгівлі” та чоловіча фігура на ліві, що символізувала м. Львів, на фронтоні споруди (1902–1903);
- рельєфи в дусі модерністичного ампіру “Чотири пори року”, “Львів”, “Світ” (1922–1923);

Скульптурно-декоративне оздоблення костелу св. Ельжбети

1908–1926 рр. – скульптурне оздоблення костелу св. Ельжбети. (арх. Теодор-Мар'ян Тальовський (*Teodor Marian Talowski*)):

- розп'яття з пристоячими Іоанном та Марією на фасаді (1908–1910);
- проект великого вітваря (бл. 1913 р.). Не реалізований. Була виконана модель “Воскресіння” для нього;
- фігура Богоматері (бл. 1913 р.);
- вітвар св. Йосифа в інтер'єрі (1917). Гіпс. 9x4 м. Не зберігся. Уламки вітваря – у фондах Львівської галереї мистецтв;

Майже не збереглися скульптури його роботи на спорудах Головного залізничного вокзалу. Їх двічі знищували: під час бойових дій в період Першої світової війни та під час реконструкції вокзалу 1940–1950-х рр. Дуже фрагментарно збереглися його скульптурні композиції в костелі св. Ельжбети. Найбільша його композиція, “Віттар св. Йосифа”, в інтер'єрі розміром 9х4 м був виконаний тимчасово в гіпсі. Під час перебудови інтер'єру на поч. 1990-х рр. уламки віттаря були викинуті на смітник, звідки були перевезені працівниками Львівської галереї мистецтв до її фондів. На поч. 1950-х рр., у зв'язку з перепрофілюванням Промислового музею на Музей В. І. Леніна, були знищені алегоричні фігури “Живопис” та “Скульптура”, а також 4 рельєфи на фасаді із символами професій, що пов'язані з промислами. Не збереглося теж скульптурне оздоблення віттарів костелу Стрітення у Львові (4 фігури ангелів з каменю, 1903 р.) на вул. Винниченка, 30а. Список можна було б продовжити... Але все ж таки більшість його робіт у Львові та за його межами збереглися. Петро Війтович не належав до людей, які активно займалися громадською діяльністю. Фанатично відданому своїй професії скульптору на це просто не вистачало часу. Єдиним фактом з його громадського життя можна вважати участь у журі конкурсу на пам'ятник Адаму Міцкевичу (*Adam Mickiewicz*) у Львові.

На поч. ХХ ст. мав велике приміщення для майстерні у Палаці Мистецтва (арх. Францішек Сковрон (*Franciszek Skowron*), 1894 р.) у Стрийському парку (тепер – спортивний корпус “Львівської політехніки”). Під час роботи над скульптурним оздобленням костелу св. Ельжбети його майстерня знаходилася в одній із прибудов біля храму. Останні роботи скульптора відносяться до поч. 1930-х рр.

Петро Війтович, не маючи у Львові родичів, останні роки життя провів у притулку для престарілих митців (фондації підприємця Роберта Домса (*Robert Doms*)), що був розташований у будинку на вул. Митрополита Андрея, 10, де тепер розташоване Головне управління соціального захисту населення Львівської області. На той час скульптор був уже настільки забутий невдячною львівською громадськістю, що до сьогодні достовірно невідомі дата його смерті та місце поховання. В довідковій літературі прийнято вважати датою його смерті 1936 р. Дослідник мистецтва Львова Юрій Бірюльов вважає, що Петро Війтович помер між 9-11 червня 1938 року у віці 76 років, і, ймовірно, похований на Янівському цвинтарі у Львові.

Вулиця поруч із колишнім притулком, яка нині з'єднує вул. Митрополита Андрея та Шептицьких і яка в минулому називалася вул. Р. Домса, з 1991 р. носить ім'я Петра Війтовича.

Інші роботи скульптора

Скульптури на фасаді
колишньої Художньо-промислової
школи

1900–1901 рр. – скульптура Св. Флоріана
на будинку Пожежної частини на вул.
Підвальной, 6

1929 р. –
пам'ятник Янові
Кілінському (*Jan
Kiliński*) в
Стрию
(Львівська обл.).
Не зберігся.

**Дякую за увагу!
Гарного дня!**